

Ούτε Θύματα, Ούτε Δήμιοι

 provo.gr/albert-camus-neither-victims-nor-executioneers/

Dimitris Plastiras

March 11, 2018

Ναι, πρέπει να υψώσουμε τις φωνές μας. Ως αυτή εδώ τη στιγμή, απέφυγα να απευθυνθώ στο συναίσθημα. Διαλυόμαστε από μια λογική της ιστορίας, που έχουμε εξυφάνει με κάθε λεπτομέρεια – ένα δίκτυ που απειλεί να μας πνίξει όλους. Δεν είναι το συναίσθημα που μπορεί να κόψει το δίκτυ της λογικής που έχει φτάσει σε σημείο παραλογισμού, αλλά μόνο ο λόγος μπορεί να αντιστεθεί με τη λογική στο δικό της γήπεδο. Δε θέλω όμως να αφήσω την εντύπωση... πως κάθε πρόγραμμα για το μέλλον μπορεί να προχωρήσει δίχως τις δυνάμεις της αγάπης και της αγανάκτησης. Ξέρω πολύ καλά πως χρειάζεται ένας ισχυρός βασικός καταλύτης να θέσει τους ανθρώπους σε κίνηση και είναι δύσκολο να εισέλθει κάποιος σε ένα αγώνα με στόχους τόσο ταπεινούς και που η ελπίδα έχει μόνο λογική βάση – και ούτε καν αυτή. Το πρόβλημα όμως δεν είναι πως θα παρασύρεις τους ανθρώπους, είναι ουσιαστικό αντίθετα να μην παρασυρθούν, αλλά να κατανοήσουν μόνοι τους τι κάνουν.

Για να σώσουμε ότι μπορεί να σωθεί, ώστε να υπάρξει ένα κάποιο μέλλον – αυτός είναι ο βασικός καταλύτης, το πάθος και η θυσία που απαιτείται. Απαιτεί μόνο να αναλογιστούμε και έπειτα να αποφασίσουμε, καθαρά, αν το ανθρώπινο είδος πρέπει να γίνει πιο μίζερο ώστε να επιτευχθούν μακρινοί και ασαφείς σκοποί, αν πρέπει να δεχτούμε ένα κόσμο που ξεχειλίζει από όπλα, όπου αδερφός σκοτώνει αδερφό, ή αν, αντίθετα, θα πρέπει να αποφύγουμε την αιματοχυσία και τη μιζέρια όσο περισσότερο γίνεται ώστε να δώσουμε μια ευκαιρία επιβίωσης στις επόμενες γενιές που θα είναι καλύτερα εξοπλισμένες από εμάς.

Για το δικό μου ρόλο, είμαι σχεδόν σίγουρος πως έχω πάρει την απόφαση. Και έχοντας επιλέξει, νομίζω πως πρέπει να μιλήσω, πως πρέπει να πω πως δεν θα είμαι ποτέ ξανά ένας από εκείνους, όποιοι και αν είναι, που συμβιβάζονται με το φόνο, και πως πρέπει να σηκώσω τις συνέπειες μιας τέτοιας απόφασης. Αυτό ήταν, ως εδώ για την ώρα... Θέλω όμως να ξεκαθαρίσω το πνεύμα πίσω από το γράψιμο αυτού του άρθρου.

Μας λένε να αγαπάμε ή να μισούμε την μια ή την άλλη χώρα, τον ένα ή τον άλλο λαό. Μερικοί από εμάς όμως αισθανόμαστε δυνατά την κοινή μας ανθρωπιά για να πάρουμε μια τέτοια απόφαση. Εκείνοι που πραγματικά αγαπάνε το ρωσικό λαό, σε ένδειξη ευγνωμοσύνης για αυτό που δεν έπαψε ποτέ να είναι – αυτό το παγκόσμιο προζύμι για το οποίο μιλούσε ο Τολστόι και ο Γκόρκι – δεν του εύχονται επιτυχία στη πολιτική ισχύ, αλλά μάλλον θέλουν να σωθεί, έπειτα από τις δοκιμασίες του παρελθόντος, από μια νέα και χειρότερη αιματοχυσία. Έτσι, το ίδιο και με τον αμερικάνικο λαό, και με τους λαούς της δυστυχισμένης Ευρώπης. Αυτό είναι το είδος της στοιχειώδους αλήθειας που είναι πιθανό να ξεχάσουμε μέσα στα φρενιασμένα πάθη της εποχής μας.

Ναι, είναι ο φόβος και η σιωπή και η πνευματική απομόνωση που προκαλούν όσα πρέπει να αντιμετωπιστούν σήμερα. Και είναι η κοινωνικότητα και η παγκόσμια διεπικοινωνία των ανθρώπων που πρέπει να υπερασπιστούμε. Η σκλαβιά, η αδικία και τα ψέματα καταστρέφουν αυτή την επαφή και απαγορεύουν αυτή τη κοινωνικότητα, και πρέπει να τα απορρίψουμε. Τα κακά αυτά όμως σήμερα είναι η ίδια η ουσία της ιστορίας, τόσο που

πολλοί τα θεωρούν αναγκαία κακά. Είναι αλήθεια πως δεν μπορούμε να «δραπτετεύσουμε από την ιστορία», μια και είμαστε χωμένοι μέσα σε αυτή μέχρι το λαιμό μας. Κάποιος όμως μπορεί να προτείνει να παλέψει μέσα από την ιστορία ώστε να σωθεί από την ιστορία εκείνο το κομμάτι του ανθρώπου που δεν είναι πραγματικό κτήμα της. Αυτό είναι όλο που έχω να πω εδώ. Η ουσία αυτού του άρθρου μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

Τα σύγχρονα κράτη κινούνται από πανίσχυρες δυνάμεις σύμφωνα με τους άξονες της εξουσίας και της κυριαρχίας. Δεν θέλω να πω πως αυτές οι δυνάμεις πρέπει να επεκταθούν ή να παρεμποδιστούν. Δεν έχουν ανάγκη τη βοήθεια μας, και για την ώρα, γελάνε με τις απόπειρές μας να τις υποσκάψουμε. Θα συνεχίσουν, λοιπόν. Θα κάνω όμως αυτή την απλή ερώτηση: Τι θα γίνει αν αυτές οι δυνάμεις καταλήξουν σε αδιέξοδο, αν αυτό η λογική της ιστορίας στο οποίο τόσοι πολλοί από εμάς βασίζονται αποδειχτεί φαντασίωση; Αν παρά δυο ή τρεις παγκόσμιους πολέμους, παρά τη θυσία αρκετών γενεών και ενός ολόκληρου αξιακού συστήματος, τα εγγόνια μας – υπό την προϋπόθεση πως επιβίωσαν – βρεθούν το ίδιο μακριά από μια παγκόσμια κοινωνία; Είναι πολύ πιθανό πως οι επιζώντες μιας τέτοιας εμπειρίας θα είναι πολύ αδύναμοι να κατανοήσουν τα ίδια τους τα βάσανα. Μιας και οι δυνάμεις αυτές επιβιώνουν και μιας και είναι αναπόφευκτο να συνεχίσουν να το κάνουν, δεν υπάρχει λόγος γιατί κάποιοι από εμάς δε θα πρέπει να αναλάβουν τη δουλειά της ίδιας της επιβίωσης τους, μέσα από την αποκαλυπτική ιστορική θέα που απλώνεται μπροστά μας, μια ταπεινή σύνεση η οποία, δίχως να προσποιείται πως θα λύσει τα πάντα, θα είναι πάντα προετοιμασμένη να δώσει ένα ανθρώπινο νόημα στην καθημερινή ζωή. Το στοιχειώδες πράγμα είναι πως οι άνθρωποι πρέπει να ζυγίσουν προσεκτικά το τίμημα που πρέπει να πληρώσουν.

Αυτό που ζητώ, στο μέσο ενός δολοφονικού κόσμου, είναι να συμφωνήσουμε να συλλογιστούμε πάνω στο φόνο και να κάνουμε μια επιλογή. Μετά από αυτό, μπορούμε να διακρίνουμε εκείνους που αποδέχονται τις συνέπειες του να είναι δολοφόνοι ή συνεργοί δολοφόνων, και εκείνους που αρνούνται να γίνουν με όλη τη δύναμη και την ύπαρξη τους. Μιας και αυτή η τρομακτική διαχωριστική γραμμή υπάρχει πράγματι, θα είναι κέρδος αν επισημανθεί καθαρά. Σε ολόκληρη την έκταση των πέντε ηπείρων, στη διάρκεια των επόμενων χρόνων μια αέναη πάλη πρόκειται να υπάρξει μεταξύ βίας και φιλικής πειθούς, μια πάλη στην οποία, ομολογουμένως, η πρώτη έχει χίλιες φορές περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας σε σχέση με τη δεύτερη. Όμως πάντα πίστευα πως, εκείνος που βασίζει τις ελπίδες του στην ανθρώπινη φύση είναι ανόητος, εκείνος που εγκαταλείπει μπροστά στις συνθήκες είναι δειλός. Έτσι λοιπόν, ο μόνος έντιμος δρόμος είναι να ποντάρουμε τα πάντα σε ένα τρομακτικό στοίχημα: πως οι λέξεις είναι πιο ισχυρές από τα όπλα.

Κείμενο του Albert Camus που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Combat, Νοέμβρης 1946